

Porteføljestyret for humaniora og samfunnsvitenskap

Referat

Møte 1/2023

Dato 21.03.2023, kl. 09.00 – 14.30
Sted Zoom

Tilstede: Camilla Serck-Hanssen, leder
Hans Dam Christensen
Narve Fulsås
Kristian Berg Harpviken
Terje Lohndal (fra kl 12-14.30)
Geir Mork
Mari Rege
Jill Walker Rettberg
Eva-Maria Svensson
Mari Teigen
Jarle Trondal
Åsa Sandnes, observatør

Forfall: Terje Lohndal (Fra kl 9-12)

Tilstede fra Forskningsrådet: *I møterom i Forskningsrådet:*
Petter Helgesen (sak 1-5)
Christian Lund
Wiebke Ramm
Heidi Roggen (sak 5)
Andreas Quamme Nielsen (sak 8)

Sak PSHUMSAM 1/23

Fellesmøte for fagstyrene

Konstituert områdedirektør Kristin Danielsen ønsket velkommen til det tredje fellesmøtet for fagporteføljestyrene og orienterte om omorganisering og nedbemanning i Forskningsrådets administrasjon.

Som følge av kutt i Forskningsrådets virksomhetsbudsjett for 2023 på 63 mill. kr og varslet kutt også for 2024, ble det gjennomført en nedbemanning i Forskningsrådets administrasjon. Om lag 80 sluttpakker ble gitt til medarbeidere som frivillig valgte å slutte. Reduksjonen i antall ansatte har også ført til at Forskningsrådet har vært nødt til å fjerne oppgaver som ikke er strengt nødvendig å gjennomføre. Det gjelde spesielt Forskningsrådets arrangementer og dialogvirksomhet. I tillegg gjennomføres det dialogmøter med departementene om finansieringen av eksterne oppdrag fra departementene som ikke er direkte finansiert. Forskningsrådet har også endret måten vi jobber på for å redusere arbeidet knyttet til f.eks. prosjektoppfølgning og søknadsbehandling. Et nytt administrativt system er under utvikling og vil bidra til effektivisering av prosjektoppfølgning og søknadsbehandling bl.a. gjennom etablering av en felles ekspertdatabase for alle søknadstyper. I tillegg jobbes det med å redusere antall søknader som behandles for å nå KDs målsetning om at det skal være 25% tildeling i alle utlysninger.

Fra porteføljestyrenes medlemmer ble det uttrykt bekymring knyttet til at administrasjonens kompetanse innen humsam-området er svekket som følge av at flere av de som har tatt slutt pakke har denne

kompetansen. Fra administrasjonen ble det svart at avdeling for banebrytende forskning har utlyst 2 stillinger innenfor disse områdene for å styrke denne kompetansen.

Administrasjonen la opp til diskusjon om tre tema på fellesmøtet:

1. Resultater fra evaluering av felles søknadsbehandling
2. FRIPRO:
Informasjon om budsjett og utlysninger i 2023
Søknadsreducerende tiltak for FRIPRO
Innretning av løpende utlysning
3. Porteføljestyling og resultater fra:
Følgeevalueringen av porteføljestylingen
Spørreundersøkelsen blant porteføljestyremedlemmene

Resultater fra evaluering av felles søknadsbehandling

Administrasjonen orienterte om evaluering av felles søknadsbehandling, som ble innført for Forskerprosjekter i 2019. Felles søknadsbehandling skulle blant annet legge til rette for:

- Innføring av porteføljestyling
- At søknadene med høyest vitenskapelig kvalitet ble finansiert, samtidig som de mest relevante søknadene ble finansiert
- Effektivisering av søknadsbehandlingen
- En mer enhetlig praksis og et samlet Forskningsråd

Formålet med evalueringen var å gi et kunnskapsgrunnlag til Forskningsrådets ledelse om felles søknadsbehandling for forskerprosjekter og vurdere eventuelle justeringer eller forbedringer. Den skulle også legge til rette for læring i organisasjonen for videre utvikling av søknadsbehandling av forskerprosjekter. Evalueringen er inndelt i følgende temaer: Standardisering, søknadsbehandlingen, vitenskapelig kvalitet og effektivitet. En metodisk utfordring var at det ikke ble gjennomført en nullpunktsmåling ved innføringen i 2019.

Evalueringen har følgende hovedfunn:

- Eksterne søkere har et nøytralt syn på standardisering, mens saksbehandlere i Forskningsrådet har et negativt syn, spesielt pga. manglende fleksibilitet i å utforme utlysningstekster
- Det er ingen endring i oppfatningen av søknadsbehandlingens kvalitet
- Saksbehandlere og søkere er enige om at den vitenskapelige kvaliteten er uendret
- Stadige endringer har forsinket mulige gevinster for effektivitet
- Forskningsrådet har bare klart å realisere enkelte gevinster ved felles søknadsbehandling. Disse er i stor grad knyttet til standardisering av de ulike malene, rutinene og prosessene for gjennomføring. Dette er effektiviserende og viktig for likebehandlingen av søknader.

Avdelingsdirektør Petter Helgesen påpekte at endringene i FRIPRO som følge av Kunnskapsdepartementets pålegg om søknadsreducerende tiltak har ført til at FRIPRO ikke lenger inngår i

felles søknadsbehandling. Det er en risiko for endringstrøtthet blant søkerne, men Forskningsrådet har hatt god dialog med sektoren som har vist forståelse for de nye tiltakene.

Det kom følgende innspill i diskusjonen om evalueringen:

- Det har vært en utfordring at panelene ikke har lest utlysningene, og det har særlig hatt betydning for søknader til tematiske utlysninger.
- Konsekvenser av overgangen til digitale paneler må det følges med på. Forskningsrådet må utnytte innovasjoner på området og ha dialog med andre forskningsråd for å gjøre dette best mulig.
- Det har vært en spenning mellom standardisering av søknadsprosessen og tilpasning til spesifikke behov for ulike utlysninger.

FRIPRO

Budsjett og utlysninger i 2023

Administrasjonen orienterte om tilgjengelig budsjett for tildelinger til FRIPRO i 2023. Årets budsjett er på 240 millioner kroner og er øremerket prosjekter av typen Forskerprosjekt for unge talenter. Søknadsfristen var 15.mars med tildelinger i oktober. Plan for neste utlysning i FRIPRO er løpende søknadsmottak og -behandling av Forskerprosjekt for fornyelse, unge talenter og mobilitet hvor det åpnes for søknader i løpet av høsten 2023.

Søknadsreducerende tiltak for FRIPRO

Forskningsrådet fikk i tildelingsbrev for 2023 i oppgave fra KD å redusere ressursbruken i Forskningsrådet og sektoren knyttet til søknadsskriving og -behandling og å redusere søknadsmassen til Forskningsrådet, med mål om 25 % innvilgelse i alle utlysninger. I løpet av 2022 ble det gjort tiltak for å få ned FoU-forbruket i FRIPRO etter endringer i Forskningsrådets økonomistyring, som påvirker tildelinger i årene fremover.

FRIPRO skal lyse ut midler til Forskerprosjekt høsten 2023. Alle vedtatte tiltak skal være innført fra og med denne utlysningen. Hovedtiltakene kombinerer løpende søknadsmottak og -behandling, ett års karenstid for å søke igjen og karantene for prosjektledere for søknader med vurdering under gitte karaktergrenser. Disse tiltakene forventes å resultere i færre innsendte søknader og søknader med høyere kvalitet, samtidig som de forventes å redusere den samlede ressursbruken i sektoren og Forskningsrådet. For å oppnå hovedmålet er det svært viktig at det er like sannsynlig å få innvilget en søknad uavhengig av når på året søknaden er sendt inn. Dette innebærer at kvalitetsnivået på innsendte søknader må være jevnt over tid.

Porteføljestyrenes medlemmer diskuterte utfordringen med løpende søknadsbehandling kombinert med karanteneordning og viktigheten av lik behandling, karakterbruk og tilbakemelding til søkerne fra panelene:

- Det ble foreslått å innføre normdannende søknader i panelene med eksempler på god karakterbruk.
- Det ble også diskutert om det bør innføres en ventelisteordning slik at søknader som ikke når opp i første runde, kan nå opp i neste runde
- Det ble poengtert at det bør sees til erfaringer med løpende søknadsmottak i andre land.

Innretning på løpende utlysning

Implementeringsprosjektet *FRIPRO-tiltak 2023* i Forskningsrådet skal i løpet av våren utvikle vedtatte tiltak på bakgrunn av innspill fra porteføljestyrene. Tiltakene skal implementeres i løpet av 2023. Porteføljestyrenes medlemmer ble oppfordret til å sende innspill til innretning av løpende søknadsbehandling til Forskningsrådet med frist 18. april.

Fagporteføljestyrenes rolle i innretningen av FRIPRO og i søknadsbehandlingen

Administrasjonen stilte spørsmålet om hvilken rolle fagporteføljestyrene bør ha i innretningen av FRIPRO og i søknadsbehandlingen. Utvelgelsen av søknader til bevilgning følger to hovedtrinn: 1) prinsipper for utvelgelse og 2) valg av søknader basert på prinsippene. De senere årene har porteføljestyrene gitt innspill til administrasjonen som har utarbeidet prinsipper for utvelgelse basert blant annet innspillene fra porteføljestyrene, fagevalueringer, politiske signaler og endringsbehov i Forskningsrådet.

Administrasjonen har så inkorporert prinsippene i utlysningene, før porteføljestyrene har valgt ut søknader til bevilgning basert på føringer i utlysningstekst basert på vedtatte prinsipper. En alternativ metode er at porteføljestyrene fokuserer sitt arbeid på trinn 1 og at administrasjonen utfører trinn 2.

De fleste av porteføljestyremedlemmene støttet en i større grad strategisk rolle for porteføljestyrene, men det var noe uenighet knyttet til hvorvidt porteføljestyrene fortsatt bør være involvert i vedtaksprosessen av søknadsbehandlingen (trinn 2).

Funn fra følgeevaluering av porteføljestyringen

Forskningsrådet innførte porteføljestyring i 2019. Hovedmålet var å utnytte forskningsmidler fra 15 departementer bedre og å investere i de prosjektene som samlet sett gir best måloppnåelse. Overgangen til porteføljestyring er den største endringen i investeringsvirksomheten de seneste år, og har påvirket hele styringskjeden til Forskningsrådet. Merk at porteføljestyring ikke er et mål i seg selv, men en metode.

Hensikten med følgeevalueringen er å gi Forskningsrådet svar på hvordan porteføljestyring bidrar til Forskningsrådets måloppnåelse på overordnet nivå, både ved implementeringen av porteføljestyring og i daglig drift. I tillegg skal den gi et grunnlag for videreutvikling av porteføljestyring gjennom å analysere arbeidsprosesser og organisering og komme med forslag til forbedringer. Evalueringen vil bestå av tre delrapporter og en sluttrapport. Den tredje delrapporten

er nå tilgjengelig, og sluttrapporten vil foreligge ved prosjektets avslutning i 20. juni 2023.

Sentrale funn fra de tre delrapportene er:

- Innføring av porteføljestyling ble gjennomført noe toppstyrt, og med noe motstand, men følgeevaluering viser at det nå er høy oppslutning i organisasjonen om endringen. Støtten til og forståelsen for porteføljestyling har økt markant etter innføring.
- Porteføljestyling har i liten grad påvirket investeringsprosessen i Forskningsrådet, men den innvirkningen det har hatt, har i hovedsak vært positiv for alle delprosesser.
- Porteføljestyling har bidratt til et økt strategisk fokus.
- Porteføljestyrene har en mer strategisk rolle enn de tidligere programstyrene.
- Porteføljestylingen har lagt til rette for strategisk tenking, men Forskningsrådet har ennå ikke kommet til det punktet hvor det drives fullt ut strategisk styring. Dette skyldes et manglende system for å få oversikt på tvers av porteføljer.
- Porteføljeplanene henviser og kobles tydelig til Forskningsrådets strategi. Planene er mer indirekte koblet til LTP, og sjeldent knyttet direkte til målene i LTP. Når det gjelder MRS er det ingen direkte henvisninger til dette i porteføljeplanene.

Spørreundersøkelse blant porteføljestyremedlemmene

Administrasjonen presenterte hovedfunn i spørreundersøkelsen om porteføljestyling blant porteføljestyrenes medlemmer. Formålet var å få et kunnskapsgrunnlag for videreutvikling av porteføljestyresystemet og porteføljestyrenes arbeidsmåte. Undersøkelsen ble gjennomført høsten 2022, og hadde en svarprosent på 64 prosent. Undersøkelsen omhandler medlemmenes syn på:

- Mandat, roller og ansvar
- Ansvarsdeling mellom Styret og porteføljestyrene og porteføljestyrene og administrasjonen
- Bredde og mulig utvidelse av porteføljestyrene
- Samhandling og grenseflater mellom porteføljestyrene
- Arbeidsprosesser opp mot og i porteføljestyremøtene
- Åpent spørsmål om hva som fungerer bra og hva som kan forbedres

Evalueringen har følgende hovedfunn:

- Det er generelt betydelig variasjon i svarene mellom styrene
- Relativt stor grad av tilfredshet med saksfokus og saksforberedelser i eget porteføljestyre
- Misnøye med manglende samhandling med andre porteføljestyrer
- Uklarhet knyttet til rolle, ansvar/myndighet og handlingsrom

I diskusjonen om undersøkelsen hadde porteføljestyrenes medlemmer følgende innspill:

- Det må være god dialog mellom Forskningsrådets styre og porteføljestyrene. Det er ikke minst viktig for å sikre legitimitet dersom Forskningsrådets styre blir mindre og ikke har samme vitenskapelige tyngde som tidligere.
- Det har manglet instrumenter for å få til tverrgående samarbeid mellom porteføljestyrene. Det har vært brukt mye tid til planarbeid i det enkelte styret, men liten samhandling mellom styrene.
- Forskningsrådet bør utnytte kompetansen til porteføljestyremedlemmene bedre.

Vedtak: *Administrasjonen tar med seg styrenes innspill og kommentarer i sitt videre arbeid.*

Sak PSHUMSAM 2/23

Godkjenning av saklisten

Vedtak: *Saklisten godkjennes.*

Sak PSHUMSAM 3/23

Godkjent referat fra møte 5/22, 01.11.2022

Varsel om godkjent referat ble sendt ut per epost 5.12, og ligger nå som referat i Sharepoint-mappen for møte 5/22. Porteføljestyret ble bedt om å ta referatet til etterretning.

Vedtak: *Referatet tas til etterretning.*

Sak PSHUMSAM 4/23

Spørsmål om habilitet

Sakstype: Beslutning

Porteføljestyret ble bedt om å vurdere styremedlemmenes habilitet for alle saker på saklista. Det er styret som fatter vedtak i habilitetsspørsmål.

Vedtak: *Ingen inhabilitet ble meldt inn.*

Sak PSHUMSAM 5/23

Oppsummering av fellesmøte

Sakstype: Diskusjon

Porteføljestyret fortsatte diskusjonen om FRIPRO fra fellesmøtet. Flere styremedlemmer uttrykte bekymring for at styrets rolle i søknadsbehandlingen vil bli redusert. De mente at porteføljestyret bør komme i inngrep med vedtaksprosessen. Administrasjonen pekte på at porteføljestyret bør få mer innflytelse på utformingen av FRIPRO og hvordan mekanismene for søknadsbehandlingen skal fungere ut fra data og analyser.

Porteføljestyret hadde flere spørsmål og kommentarer til løpende søknadsbehandling i FRIPRO. Til spørsmål om når søknadene vil bli behandlet svarte administrasjonen at det bør være en makstid på f.eks. syv måneder fra en søknad blir sendt inn til den er ferdig behandlet. Hvis det er mange nok søknader i et panel vil de bli behandlet tidligere. Søknadene kan fordeles på 4-6 runder i løpet av året.

Til spørsmål om innretning av paneler og hvordan relasjonen mellom paneler vil bli med løpende søknadsbehandling svarte administrasjonen at det sannsynligvis vil bli færre og faglig bredere paneler enn tidligere. Det diskuteres også om det bør være faste paneler.

Styret påpekte at det er viktig med god kommunikasjon med sektoren om de søknadsreducerende tiltakene generelt og løpende søknadsbehandling spesielt. Administrasjonen svarte at det vil bli laget en kommunikasjonsplan, og at det blir søkerwebinarer til høsten.

Vedtak: *Administrasjonen tar med seg porteføljestyrets innspill og kommentarer i sitt videre arbeid.*

Sak PSHUMSAM 6/23

Orienteringer

Det ble orientert om følgende sak:

- *Videre arbeid med humanioraopptrapping*

Det er en tydelig forventning om tverrfaglig forskning som inkluderer samfunnsvitenskapelige, humanistiske og juridiske perspektiver i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Denne forventningen er også presisert i Kunnskapsdepartementets tildelingsbrev til Forskningsrådet.

Administrasjonen orienterte om hvordan det videre arbeidet med humanioraopptrapping vil bli organisert framover etter omorganisering og nedbemanning i Forskningsrådet. Det opprettes et tverrgående fagteam som skal følge opp langtidsplanens forventninger til integrasjon av humsam-perspektiver i tverrfaglig forskning. Blant tiltakene som planlegges i 2023 er interne workshops om hvordan tematiske utlysninger kan integrere humsam-perspektiver og intern kompetansebygging på feltet. UHR Humaniora vil også lage et dokument som beskriver hvordan fagmiljøene kan bidra innenfor de tematiske prioriteringene i LTP.

Porteføljestyret hadde følgende kommentarer til saken:

- Det er viktig at humsam-perspektivene kommer tydelig til uttrykk i utlysningstekster.
- Forskningsrådet kan lære mye at det store arbeidet for å integrere humsam-perspektiver som er lagt ned i klynge 2 i Horisont Europa.
- Forskningsrådet bør benytte handlingsrommet for å inkludere humsam-perspektiver i de nye samfunnsoppdragene i LTP, som nå er i implementeringsfasen.

Vedtak: *Orienteringen tas til etterretning.*

Sak PSHUMSAM 7/23

Forslag om en bloc-vedtak for FRIPRO unge talenter-søknader i 2023

Sakstype: Beslutning

Porteføljestyret skal i møte 17. oktober 2023 behandle søknader som kom inn til FRIPRO, FRIHUMSAM-delen, til fristen 15. mars 2023.

Det er praksis i Forskningsrådet at styret som har bevilgningsfullmakt vedtar karaktergrenser for søknader som er aktuelle for bevilgning. I Forskningsrådets retningslinjer heter det at styret på forhånd, dvs. før søknadsbehandlingen er fullført, bør fatte vedtak om på hvilket karakternivå grensen skal settes for søknader som kan innstilles til bevilgning.

I utlysningen for Banebrytende forskning – FRIPRO stod det at:

"Konkurransen i FRIPRO er svært hard. Hvert år mottar vi langt flere støtteverdige søknader enn vi har midler til å innvilge. Selv blant de toppvurderte søknadene, er det kun en liten andel som blir innvilget.

Vi setter derfor et karakterkrav for å bli vurdert for finansiering fra FRIPRO. Kun søknader som får karakter 6 eller 7 fra panelene på alle vurderingskriteriene, er kvalifisert. I 2023 estimerer vi at om lag én av tre av disse vil få finansiering."

Ifølge utlysningen er følgelig ikke den gruppen søknader som foreslås avslått en bloc, kvalifiserte til å få bevilgning fra FRIPRO.

Administrasjonen la derfor fram følgende forslag til søknadsbehandlingsprosedyre: Alle søknader til FRIPRO, FRIHUMSAM-delen, som ikke har fått karakter 6 eller 7 fra panelene på alle de fire vurderingskriteriene, avslås en bloc i porteføljestyremøtet i oktober 2023.

Saksdokument:

- Saksframlegg

Vedtak:

Alle søknader til FRIPRO, FRIHUMSAM-delen, som ikke har fått karakter 6 eller 7 fra panelene på alle de fire vurderingskriteriene, avslås en bloc i porteføljestyremøtet oktober 2023.

Sak PSHUMSAM 8/23

Veikart for forskningsinfrastruktur

Sakstype: Diskusjon

Administrasjonen gikk igjennom status for arbeidet med nytt veikart for forskningsinfrastruktur, og tidsplanen frem mot ferdigstillelse av dokumentet. Det foreløpige utkastet til nytt veikart har blitt sendt ut til alle porteføljestyrene i Forskningsrådet, som har mulighet til å gi innspill innen 18. april. I tillegg har administrasjonen fått mulighet til å presentere dette som en sak i flere porteføljestyremøter.

Porteføljestyret mente at prioriteringene i veikartet bør tydeliggjøres bedre, spesielt for underområdet Humaniora. Styret påpekte også at det bør gjennomføres en høring om veikart-dokumentet. Av hensyn til behovet for å ferdigstille dokumentet før neste utlysning, og med tanke på at det har vært bred involvering i utvikling av kunnskapsgrunnlaget for det nye veikartet, er det ikke lagt opp til å gjennomføre en høring. Administrasjonen viste imidlertid til at det ikke er endelig bestemt om det blir en ekstern høring.

Porteføljestyret påpekte videre at det vil være nyttig å omtale behovet for forskningsinfrastruktur som tilrettelegger for håndtering

og deling av sanntidsdata, spesielt for krisehåndtering og beredskap. Dette omfatter også juridiske og etiske problemstillinger. Styret pekte i tillegg på at teksten ikke i tilstrekkelig grad tar innover seg den raske utviklingen som skjer innen f.eks. kunstig intelligens, og hvilke forskningsbehov og -utfordringer dette kan medføre.

Saksdokumenter:

- Saksframlegg m/ 1 vedlegg

Vedtak: *Administrasjonen tar med seg porteføljestyrets kommentarer i det videre arbeidet med saken.*

Sak PSHUMSAM 9/23

Eventuelt:

Vedtak: *Det var ingen saker under dette punktet.*

Sak PSHUMSAM 10/23

Godkjenning av vedtaksprotokoll

Vedtak: *Vedtaksprotokollen ble godkjent.*